

Araştırma Makalesi • Research Article

Cumhuriyet'ten Günümüze Siyasi Yönetimde Kadının Değerlendirilmesi

Evaluation of Women in Political Management from the Republic to the Present

Lina KARABETYAN^{a,*}^a Dr., İstanbul Kent Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul / TÜRKİYE
ORCID: 0000-0001-5250-871X

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 28 Ağustos 2023

Kabul tarihi: 5 Ekim 2023

Anahtar Kelimeler:

Siyasi yönetim,
Siyasi yönetimde kadın,
Kadın milletvekili,
Toplumsal cinsiyet.

ÖZ

Toplumsal kalkınmanın sağlanabilmesindeki en önemli unsurlardan biri de kadınların iş hayatında bulunuyor olmalarıdır. Bir toplumdaki kadınların iş yaşamına dahil edilmesiyle birlikte kadının aile ve toplum içerisindeki statüsünde ilerleme meydana gelmektedir. Bununla birlikte, kadınların çalışma yaşamında bulunmaları iktisadi büyümeye olumlu katkı sağlamakta, çeşitlilik ve yaratıcılığı artırarak iş yerlerinde daha yenilikçi ve verimli bir ortamın oluşmasına yardımcı olmaktadır. Ayrıca, cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesi, toplumsal cinsiyet rollerinin yeniden şekillenmesine ve daha adil bir toplum yapısının oluşmasına katkıda bulunur. Fakat, kadınların emek gücü piyasalarındaki bugünkü statülerine ulaşmaları yüzyıllarca süren oldukça güç çaba ve mücadelelerin bir ürünüdür. Cumhuriyet'ten günümüze, Türk kadınının siyasi yönetimde az temsil edilmesi, tarihsel, sosyal ve ekonomik faktörlere dayanmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitliği oluşturmaya ilişkin duyarlılık ve algının söz konusu olduğu toplumlarda, bir taraftan toplumsal cinsiyet uçurumu daha da daralmakta, bir taraftan da kadınların siyasi yönetime katılımlarında artış gözlenmektedir. Türkiye'de kadınların siyasi yönetimde bulunma oranı yaklaşık olarak yüzde 20, bakanlıklarda ise yüzde 5 civarındadır. Finlandiya, Norveç, İsveç gibi kadın erkek eşitliğinin yaşandığı ülkelerde kadınların siyasette katılımı yüzde 50'nin üstündedir. Bu çalışmanın amacı, Cumhuriyet'ten günümüze siyasi yönetimde kadınların durumunun değerlendirilmesini yapmak ve siyasi yönetime katılımında engelleri ve çözüm önerilerini ortaya koymaktır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda, Türk kadınının siyasi yönetimde temsil edilme oranının; tarihsel süreç içerisinde değişim göstermesine rağmen toplumsal normlar ve cinsiyet rollerinin etkisi, eğitim, siyasi parti yapıları ve ekonomik engeller gibi nedenlerle genel olarak düşük kaldığı belirlenmiştir. Bu sorunun çözümü için toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı yaklaşımların benimsenmesi ve bu alanda gerçekleştirilecek reformlarla kadınların siyasi hayatta daha aktif bir şekilde yer alması önemle vurgulanmalıdır.

ARTICLE INFO

Article History:

Received: August 28, 2023

Accepted: October 5, 2023

Keywords:

Political management,
,Women in political management,
Female parliamentarian,
Gender.

ABSTRACT

One of the most important elements in achieving societal development is the participation of women in the workforce. With the inclusion of women in the working life in society, there is progress in the status of women within the family and community. In addition, the presence of women in working life contributes positively to economic growth and helps create a more innovative and productive environment in workplaces by increasing diversity and creativity. Additionally, promoting gender equality contributes to the reshaping of gender roles and the creation of a more equitable social structure. However, reaching the current status of women in labor markets is the product of struggles and efforts that span centuries. From the foundation of the Turkish Republic to the present day, the underrepresentation of Turkish women in political leadership is based on historical, social, and economic factors. In societies where there is sensitivity and perception related to achieving gender equality, on one hand, the gender gap narrows further, while on the other, there's an increase in women's participation in political leadership. In Turkey, the rate of women in political leadership is approximately 20%, and it's around 5% in ministries. This study aims to evaluate the situation of women in political leadership from the republic era to today and to identify the barriers and potential solutions for participation. Evaluations have determined that the representation rate of Turkish women in political leadership has changed over the historical process, but it remains generally low due to factors such as societal norms, gender roles, education, political party structures, and economic barriers. To address this issue, it is imperative to adopt approaches based on gender equality and to emphasize the importance of women taking a more active role in politics through reforms in this area.

EXTENDED ABSTRACT

Today, although women constitute approximately half of the total population, they do not play an active role in economic life as needed. There are several reasons for women lagging behind men in the economic and social sphere. Among these reasons are limited educational opportunities provided for women, sexist prejudices in the social structure, physical differences between women and men, and gaps in legal regulations.

This study aims to evaluate the status of women in political management from the republic to the present day and identify the obstacles to political management participation and suggest solutions. As a result of the evaluations made, it has been determined that the representation rate of Turkish women in political management, although it has changed over the historical process, has generally remained low due to societal norms, gender roles, education, political party structures, and economic barriers. For the solution of this problem, it is emphasized that approaches based on gender equality should be adopted, and with the reforms to be carried out in this field, women should take an active role in political life.

Efforts by women in Turkey to be active in politics date back not to the 1970s, as commonly believed, but to the Ottoman Empire. In the final days of the Ottoman Empire, some Ottoman intellectuals influenced by the new currents of thought brought by the French Revolution of 1789 adopted the idea of having "Equal Rights with Men" just like Western women. This is one of the first steps taken in the field of women's rights.

After the proclamation of the republic in Turkey, a series of reform movements were initiated. Among these reforms, the issue of strengthening women's rights has also emerged. In this context, the achievement of women's political rights, especially the right to vote and to be elected, is seen as one of the most critical steps of this period. With this right, Turkish women began to play active roles in the parliament and represent themselves in local administrations. The granting of the right to vote and be elected to women in political life is valued as significant progress both in Turkey and on a global scale. Countries such as France, Italy, Belgium, Greece, and Switzerland recognized this right after Turkey. However, many countries, such as New Zealand, Australia, Finland, and Sweden, granted this right to women long before Turkey. An essential point to emphasize here is that many mentioned countries do not have an Islamic background. Considering Turkey's historical and cultural context, recognizing this right becomes even more valuable, as taking such a step under the influence of religious and socio-cultural factors is considered significant progress.

In Turkey, women gained the right to vote and be nominated in general elections in 1934. This right was realized at a time when women made up 51% of the population. However, despite the recognition of this right, the representation rate of women in the political arena has not been at the desired level. When women were given the right to be a candidate in local elections in 1930 and general elections in 1934; 18 women entered the parliament out of 395 deputies in the 1935 general elections. This means that only 4.6% of the parliament was represented by women. Even this rate could not be reached in the subsequent years. Also, obstacles to women becoming governors and district governors when the right to vote and be elected was given to women is one of the contradictions in this process. Women's right to become governors and district governors was recognized in 1991.

In Turkey, the representation rate achieved by women in the 1935 elections after gaining the right to vote and be elected was not exceeded until 2007. Over 80 years, a significant increase in the representation rate of women in parliament has not been achieved under different political views, and in some periods, this rate has even decreased.

In general, the weight of men in political life is felt more. The roles and duties undertaken by women in politics are more limited compared to men. Necessary legal regulations are needed to overcome this situation and further increase the presence of women in political life. One of the actions to be taken in this regard is to change the financial aid made by the state from the treasury to political parties. In this context, financial support to women's branches, which operate as an organ of political parties, should be increased. In addition to this, supporting women to get a better education, involving them more in working life, improving their status, and gaining experience for the tasks they undertake are measures to be taken in this regard.

As a result, educational plans to raise awareness of women who will participate in political life on issues such as gender equality, gender, and participation in political life should be made, and their participation should be encouraged. Women's organizations, local administrations, and political parties should collaborate in preparing and implementing these education plans. City Council Women's Assemblies are of great importance in terms of the socialization of women and the creation of a new public space. These assemblies have the characteristic of being a part of local governance. Therefore, their efforts to increase women's political participation are of great importance. For this reason, the duties and responsibilities of women's assemblies in the establishment phase should be clearly stated. In addition to this, making the necessary legal regulations, evaluating the decisions taken in local assemblies, and having an effect on assembly decisions are practices that will increase the effectiveness of women's assemblies.

Giriş

Günümüzde, kadınlar toplam nüfusun yaklaşık yarısını oluşturmasına karşın, ekonomik hayatta gerektiği kadar aktif bir rol almadıkları görülmektedir. Kadınların ekonomik ve toplumsal alanda erkeklerden geri kalmasının bazı sebepleri bulunmaktadır. Bu sebepler arasında; kadınlara sağlanan eğitim olanaklarının kısıtlı olması, toplumsal yapı içerisinde yer alan cinsiyetçi önyargılar, kadın ve erkek arasındaki fiziksel farklılıklar ve yasal düzenlemelerdeki eksiklikler sıralanabilir (Nazneen vd., 2019, s. 18).

Kadınların buldukları ülkede daha etkin bir rol alması, karar alma süreçlerinde daha fazla temsil edilmesi, politik süreçlere daha aktif katılımı ve oy kullanma ve aday olma haklarının geliştirilmesi konusunda önemli adımların atılması hayati önem taşımaktadır. Siyasi arenada kadınların seçme ve seçilme hakları, erkek hakimiyeti olan toplumlarda genellikle göz ardı edilmekte ve kadınların siyasetteki temsili oldukça sınırlı kalmaktadır.

Demokratik politik yapıların eşit vatandaşlık ilkesini ön plana çıkardığı modern bir dünyada, kadınların siyasetteki "görünürlükleri" ve bu konuda hak arayışları, temsili demokrasinin "eşitlik, adalet ve hakkaniyet" prensipleriyle doğrudan bağlantılıdır (Htun ve Weldon, 2010, s. 210). Buradan hareketle, "siyasetteki varlık" konsepti, kadınların siyasetteki varlığını niceliksel ve niteliksel temsil bağlamında ele alır ve kadınların politik sahnede görünürlüğünün demokrasi ve eşit vatandaşlık ilkesinin temel bir bileşeni olduğunu iddia eder. Bu nedenle, gerçek demokratik bir idealin gerçekleşmesi için siyasette toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması esastır (Nazneen ve Mahmud, 2012, s. 26).

Kadınların siyasi alanda etkin bir şekilde yer almasının amacı, sadece parlamentoda daha fazla kadın temsilcisinin olmasından öte, kamusal alanda erkek egemenliği algısını kırmaktır (Ahikire ve Mwiire, 2015, s. 6). Literatür incelendiğinde, kadın temsili neden bu kadar kritik olduğuna dair bazı görüşler öne sürülmüştür. İlk görüş, toplumun yarısını oluşturan kadınların, hak ettiği şekilde parlamentoda da eşit temsil edilmesi gerektiğini belirtir. İkinci olarak, kadınların erkeklere göre farklı sosyal ve biyolojik deneyimleri olduğunu ve bu deneyimlerin parlamentoda temsil edilmesi gerektiği vurgulanır. Üçüncüsü, kadın ve erkek çıkarlarının çoğu zaman örtüşmediği ve erkekler tarafından bu çıkarların tam anlamıyla temsil edilemeyeceği belirtilir. Dördüncü görüşe göre, her kadın politikacı, parti bağlantısından veya siyasi görüşünden bağımsız olarak diğer kadınlar için bir ilham kaynağı olabilir, bu da daha fazla kadının siyasete katılmasını teşvik eder ve kadınların çıkarlarını korumak adına bir birlik oluşturabilir (Bawa ve Sanyare, 2013, s. 284).

Siyaset sadece fikirlerin tartışıldığı bir alan olarak kabul edilirse tarihsel olarak bu alandan dışlanan grupların deneyimleri de göz ardı edilir. Bu, bahsedilen grupların kamusal alanda hakları savunamaması ve bu sebeple eşitliği tam anlamıyla yaşayamaması anlamına gelir (Tilly ve Tarrow, 2015, s. 45).

2021 yılında Dünya Ekonomik Forumu (WEF), Parlamentolar Arası Birlik (IPU) ve Birleşmiş Milletler Kadın (UN Women) gibi önde gelen uluslararası kuruluşların yayınladığı istatistiklere göre, küresel çapta kadın ve erkek temsiliindeki dengesizlik devam ediyor. 2021 yılı verilerine göre; kadınların parlamentodaki temsil oranı %25.5, bakanlıkta kadın oranı %21.9'dur. Ayrıca, 22 ülkede hükümet veya devlet başkanı olarak bir kadın görev yapmaktadır. Bu, devlet başkanlığı pozisyonunda kadınların oranının %5.9, hükümet başkanı olarak kadınların oranının %6.7 olduğu anlamına gelir. UN Women'ın raporuna göre, 133 ülkede yerel yönetimlerdeki kadın temsilcisinin toplam sayısı 2,18 milyon (%36). 2021'de Orta ve Güney Asya bölgesi %41 oranla en yüksek kadın temsiliğine sahipken, Avrupa ve Kuzey Amerika ise %35 ile ikinci sırayı almıştır.

2021'de Dünya Ekonomik Forumu'nun yayınladığı “Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi 2021” raporunda yer alan bilgilere göre; 2020'de dünya genelinde toplumsal cinsiyet eşitliğinde en belirgin gerileme, kadınların siyasi arenada temsil edilme oranında meydana gelmiştir. Bu endeks, yıllık olarak 156 ülkenin ekonomik katılımlarını, sağlık ve eğitimdeki başarılarını ve siyasi temsillerini değerlendirmekte ve sıralamaktadır. 2021 yılı endeks bilgilerine bakıldığında; siyasi alanda kadınların temsili 92 ülkede en az %0.1 oranında artmış olsa da, bu alandaki lider olan İzlanda'da bile kadın ve erkek arasında %24'lük bir temsil açığı bulunuyor. Siyasi arenada kadın temsili konusunda İzlanda'nın ardından Finlandiya, Norveç ve Yeni Zelanda gelmektedir. 156 ülkede incelenen parlamentolardaki ortalama kadın temsil oranı %26,1 olarak belirlenmiştir. Ancak, kadınların siyasi katılımlarının erkeklerinkine göre oldukça sınırlı olduğu açıktır (World Economic Forum, Global Gender Inequality Report, s. 34-35).

Demokrasinin eşitlik ilkesiyle özdeşleşmesi nedeniyle, siyasi arenada temsil edilmeyen deneyimlerin varlığı demokrasinin tam anlamıyla kurulmasını ve sürdürülmesini zorlaştırmaktadır (Anyango vd., 2018, s. 1507). Bu nedenle, tarih boyunca siyaset dışı bırakılan kadınların siyasette aktif olarak yer almaları ve erkeklerle eşit temsil edilmeleri demokratik bir toplum için kaçınılmazdır. Ancak, kadınların siyasi alana katılımlarını etkileyen çeşitli kurumsal, yapısal ve kültürel faktörler arasında bir etkileşim söz konusudur (Kabeer, 2015, s. 192). Bu engeller pratiğe döküldüğünde birbiriyle örtüşmekte ve birbirlerini sürekli olarak yeniden oluşturmaktadırlar. Özellikle, toplumsal cinsiyetle ilgili beklenen roller, siyasetteki sınırlamaları belirleyerek kültürel bir bariyer oluşturmaktadır (Mohammed ve Zaid, 2014, s. 67).

Bu çalışmada, kadınların siyasi yönetimde bulunmalarının önemine rağmen gelişmiş demokrasilerde bile kadınlar ile erkekler arasında temsil dengesizliğinin varlığının nedenleri, kadınların siyasi yönetime katılmadaki engeller, bu sorunların çözümlenmesi odaklı önerilerden bahsedilerek genel bir değerlendirme yapmak amaçlanmıştır. Araştırma yöntemi olarak sosyal bilimlerde yaygın biçimde kullanılan durum analizi kullanılmıştır. Davey (2009)'a göre durum çalışması; tek bir durum ya da olayın derinlemesine boylamsal olarak incelendiği, verilerin sistematik bir şekilde toplandığı ve gerçek ortamda neler olduğuna bakıldığı bir yöntemdir. Elde edilen sonuçlarla olayın neden o şekilde oluştuğu ve gelecek çalışmalarda nelere odaklanılması gerektiğini ortaya koyar. Çalışmada, kadının siyasi yönetimde erkeklere göre daha aktif olmama nedeninin aşılama cinsiyet eşitsizliği problemi olduğunu belirten ana hipotezi doğrulamaya yönelik değerlendirmeler sunulmuştur.

Cumhuriyetten Günümüze Siyasi Yönetimde Kadın

Siyaset, içerisinde birçok perspektifi barındıran geniş ve çok yönlü bir kavramdır. Toplumun tam anlamıyla siyasal süreçlere dahil olması için cinsiyet ayrımı gözetmeksizin her bireyin siyasi süreçlere aktif olarak katkıda bulunması ve siyasi arenada yeterli miktarda ve kalitede temsil edilmesi esastır (Fletcher vd., 2016, s. 23). Kadınların siyasal süreçlere katılımına odaklandığımızda, katılımlarının sınırlı olduğu, belirgin bir seviyeye ulaşmadığı ve istenilen oranda temsil edilmedikleri ortaya çıkmaktadır.

Kadınların siyasi temsil oranlarının yükseltilmesi, onların hem kendi deneyimlerini ve karşılaştıkları zorlukları siyasi ajandaya taşımalarını hem de kamusal alanda yaşadıkları sınırlamaları aşmalarını kolaylaştıracaktır. Bu şekilde, toplumsal ve siyasi meselelerde hem kadınların hem de erkeklerin yaşadığı sorunlar dikkate alınarak her iki cinsiyet de adil bir şekilde temsil edilecektir (Goetz, 2002, s. 552). Bu durum, bir ülkenin insan haklarına tam olarak saygı gösterdiğinin ve gerçek anlamda demokratik bir yapıya sahip olduğunun bir göstergesi olacaktır. Buranajaroenkij (2018)'e göre, eğer siyasi yapı, kadınların aktif katılımını

destekleyecek şekilde organize edilmezse siyasi arenada sadece “erkek oyun kurallarını benimsemiş birkaç güçlü kadının başarısını” görmeye devam edeceğiz.

Türkiye'deki kadınların siyasette aktif olma çabaları, yaygın kanının aksine 1970'lerde değil, Osmanlı İmparatorluğu dönemine kadar uzanmaktadır. Osmanlı'nın son zamanlarında, özellikle 1789'daki Fransız Devrimi'nin getirdiği yeni düşünce akımlarından etkilenen bazı Osmanlı aydınları, Batılı kadınlar gibi “erkeklerle eşit haklara” sahip olma fikrini benimsediler. Bu, kadın hakları alanında atılan ilk adımlardan biridir (Keser vd., 2021, s. 208).

Osmanlı'nın Trablusgarp ve Balkan Savaşları'ndan alınan yenilgilerin ardından I. Dünya Savaşı'na girmesiyle, kadınlar da erkeklerle birlikte savaşa katıldılar. Bu dönemde kadınlara duyulan güvenin artması, onların toplumda daha aktif roller almasına olanak tanımıştır. 1923'te Lozan Antlaşması'nın kabulü ve Cumhuriyet'in ilanının hemen ardından kadınların siyasi yaşama katılımı için bir kadın partisinin kurulmuş olması, bu meseleye verilen önemin bir göstergesidir. Bu, yeni bir devletin henüz tam olarak şekillenmemiş sınırları ve yapıları içerisinde kadınların siyasi alanda temsil edilme talebinin ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır (Kapani, 2010, s. 27; Sunbaş, 2015, s. 105).

Cumhuriyet'in ilanının ardından Türkiye'de bir dizi reform hareketi başlatılmıştır. Bu reformların arasında, kadın haklarının güçlendirilmesi konusu da öne çıkmıştır. Bu bağlamda, kadınların siyasi haklarını elde etmeleri, özellikle seçme ve seçilme hakkını kazanmaları, bu dönemin en kritik adımlarından biri olarak görülmektedir (Gökçimen, 2008, s. 12). Bu hakla birlikte Türk kadınları, mecliste aktif roller üstlenmeye ve yerel yönetimlerde kendilerini temsil etmeye başlamışlardır.

Siyasi yaşamda kadınların aktif olarak yer almasına olanak tanıyan seçme ve seçilme hakkının kazanılmasından önce toplumda bazı temel değişiklikler gerçekleştirilmiştir. Bu değişiklikler, ilerleyen yıllarda kazanılacak kadın haklarının zeminini hazırlamıştır. 1924'te yürürlüğe giren Tevhid-i Tedrisat Kanunu, bu dönemin önemli adımlarından biridir ve kadınlarla erkeklerin eşit eğitim alma haklarına kavuşmasını sağlamıştır (KA-DER, 2002, s. 56). Bu kanunla beraber, karma eğitimin yanı sıra kadınların da zorunlu eğitim sürecine dahil edilmesi mümkün hâle gelmiştir, böylece eğitimde cinsiyet ayrımına son verilmiştir. İkinci Meşrutiyet döneminde de eğitimde cinsiyet eşitliğine yönelik adımlar atılmış, ancak bu adımlar sınırlı bölgelerde kalmış ve geniş bir başarı elde edememiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla, Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun getirdiği yenilikler tüm ülkeye yayılmış ve böylece eğitim alanında kadın-erkek eşitliği büyük oranda tesis edilmiştir (Ayata, 2011b, s. 23).

Siyasi arenada kadınların daha etkin bir rol almasını destekleyen önemli yasal düzenlemelerden biri 1926'da kabul edilen Türk Medeni Kanunu'dur. İsviçre Medeni Kanunu'ndan esinlenerek hazırlanan bu kanun, kadınlar ve erkekleri eşit vatandaşlar olarak tanımlar. Bu kanunla, dinî temelli ve cinsiyetçi uygulamalardan biri olan çok eşlilik yasaklanmıştır (Çakır, 2013, s. 38). Aynı zamanda, kadınların miras alabilme ve mülk edinebilme hakları da bu kanunla güvence altına alınarak kadınların toplumsal yaşantılarında daha güçlü bir konumda olmalarını teşvik etmiştir. Kadın ve erkek arasında gerçek bir eşitliğin sağlanabilmesi için atılan bir diğer büyük adım ise laiklik ilkesinin benimsenmesidir (Gençkaya, 2011, s. 12). Türk medeni hukuku, bireylerin özel yaşantılarına ve aile hukukuna dair düzenlemelerin dinî esaslardan bağımsız, evrensel hukuk normlarına uygun olarak yapılmasını sağlamaya yönelik oluşturulmuştur. Türk Medeni Kanunu'nun kabulüyle, özellikle aile hukuku alanında dinî kuralların değil, çağdaş ve evrensel hukuk ilkelerinin esas alındığı bir yapıya kavuşulmuştur. Bu ise bireylerin hak ve özgürlüklerinin korunması, eşitlik ilkesinin hayata geçirilmesi açısından büyük bir öneme sahiptir.

Kadınların siyasi alanda seçme ve seçilme hakkını kazanması hem Türkiye'de hem de global ölçekte büyük bir ilerleme olarak değerlendirilir. Fransa, İtalya, Belçika, Yunanistan ve İsviçre gibi ülkeler, Türkiye'den sonra bu hakkı tanıdılar. Ancak, birçok ülke -Yeni Zelanda, Avusturalya, Finlandiya, İsveç gibi- Türkiye'den çok daha önce bu hakkı kadınlara tanımıştır. Dolayısıyla, bu haklara sahip olma konusunda bazı ülkeler, Türkiye'den önce harekete geçmiş bulunuyor. Ancak burada vurgulanması gereken önemli bir husus, birçok bahsedilen ülkenin İslami bir geçmişe sahip olmamasıdır (Deniz, 2010, s. 3204). Türkiye'nin tarihsel ve kültürel bağlamı düşünüldüğünde, bu hakkın tanınması daha da değerli hâle gelir, zira ülkede dinî ve sosyo-kültürel faktörlerin etkisi altında böylesi bir adımın atılması, ciddi bir ilerleme olarak kabul edilir.

Türkiye'de kadınlara tanınan seçme ve seçilme hakkı uluslararası arenada bazı ülkelere göre ileri bir adımken, bazılarında nazaran gecikmiş bir karar olarak görülebilir. Ancak, dikkat çeken bir nokta, seçilen kadın vekillerin çoğunlukla aktif siyasi mücadelede bulunmamış, daha çok hayır işleriyle öne çıkan kadınlar olmasıdır. Bu durum, Cumhuriyet'in kuruluş dönemindeki elitlerin kadın temsilini nicelik olarak değerlendirdiğini, nitelikten ziyade sayısal olarak kadın varlığını mecliste görmek istediğini işaret eder (Çağlar, 2011, s. 62). Mecliste bulunan kadın vekillerin çoğu, kadın kimliği ile orada olduklarını ve bu kimlik doğrultusunda beklentilere uygun hareket ettiklerini gösteriyor. Ancak bu türden eleştirilere ve cinsiyetçi uygulamalara karşın, Cumhuriyet dönemi, kadın hakları açısından önemli bir ilerlemeye zemin hazırlamıştır. Özellikle savaşlar, ekonomik krizler ve toplumsal değişimler ışığında, Arap geleneklerini benimsemiş bir toplumun çoğunluğu düşünüldüğünde, kadın hareketinin geldiği noktanın önemi daha iyi anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, yapılan mücadelenin değerli olduğu ve kadın hareketinin siyasi alanda önemli bir konuma geldiği belirtilebilir (Yaraman, 1999, s. 38).

Türkiye'de kadınlar, 1934 yılında genel seçimlerde oy kullanma ve aday olma hakkına kavuştular. Bu hak, kadınların nüfus içerisinde %51'lik bir orana sahip oldukları bir dönemde gerçekleşmiştir. Ancak, bu hakkın tanınmasına rağmen kadınların siyasi arenadaki temsil oranı istenilen düzeyde olmamıştır. 1930'da kadınlara yerel seçimlerde, 1934'te ise genel seçimlerde aday olma hakkı verildiğinde; 1935 genel seçimlerinde 395 milletvekilinin arasından 18 kadın meclise girmiştir. Bu, parlamentodaki kadın temsilinin sadece %4.6 olduğu anlamına gelmektedir. Bu orana daha sonraki yıllarda bile ulaşamamıştır. Ayrıca, kadınlara seçme ve seçilme hakkı verilirken kaymakam ve vali olmalarının önünde engeller bulunması, bu sürecin içerisindeki çelişkilerden biridir. Kadınların kaymakam ve vali olabilme hakkı 1991 yılında tanınmıştır.

Tablo 1: Cinsiyete Göre Milletvekili Sayısı ve Meclisteki Temsil Oranı (1935-2022)

Yıl	Toplam milletvekili sayısı	Erkek	Temsil oranı (%)	Kadın	Temsil oranı (%)
1935	399	381	95.5	18	4.5
1939	429	413	96.3	16	3.7
1943	455	439	96.5	16	3.5
1946	465	456	98.1	9	1.9
1950	487	484	99.4	3	0.6
1954	541	537	99.3	4	0.7
1957	610	602	98.7	8	1.3
1961	450	447	99.3	3	0.7
1965	450	442	98.2	8	1.8
1969	450	445	98.9	5	1.1
1973	450	444	98.7	6	1.3
1977	450	446	99.1	4	0.9
1983	399	387	97.0	12	3.0
1987	450	444	98.7	6	1.3
1991	450	442	98.2	8	1.8
1995	550	537	97.6	13	2.4
1999	550	527	95.8	23	4.2
2002	550	526	95.6	24	4.4
2007	550	500	90.9	50	9.1
2011	550	471	85.6	79	14.4
2012	548	469	85.6	79	14.4
2013	548	469	85.6	79	14.4
2014	535	458	85.6	77	14.4
2015	550	469	85.3	81	14.7
2016	550	469	85.3	81	14.7
2017	539	464	86.1	75	13.9
2018	600	496	82.7	104	17.3
2019	589	487	82.7	102	17.3
2020	584	483	82.7	101	17.3
2021	582	481	82.6	101	17.4

Kaynak: TÜİK, İstatistiklerle Kadın, 2022

İlk seçimlerde belirtilen rakamlara, 1999 tarihine dek yapılan 13 genel seçimde de ulaşamamıştır. 1999 tarihinde meclisteki toplam mevcudun 23'ü yani %4,2'si kadın milletvekillerine ait olmuştur. Ardından 2002 tarihli seçimlerde kadınların meclisteki oranı %4,4 gerçekleşmiş ve mecliste 24 kadın milletvekili yer almıştır. 2007 tarihli seçimlerde %9,1 oranla 50 kadın milletvekili ve 2011 tarihli seçimlerde ise %14,4 oranla 79 kadın milletvekili mecliste kendine yer bulabilmiştir. Buradan hareketle, 2011 tarihli seçimlerde ilk defa Cumhuriyet tarihindeki %10'luk oranın üzerine çıktığı görülmektedir. 7 Haziran 2015'te yapılan seçimlerde meclise 98 kadın vekil %17,8 oranla girme şansını yakalamış, ancak 2015 seçimleriyle birlikte hükümet kurulamamıştır. 2015 yılının kasım ayında yeniden seçime gidilmiştir. Ancak bu kez meclisteki kadın vekil sayısında azalma olmuş ve bu sayı 81'e oran ise %14,7'lere kadar gerilemiştir. Seçimlerin tekrar edildiği dikkate alındığında, 2015 tarihinde kadınların oranının ve sayısının en yüksek düzeylere ulaştığı söylenebilir. Kadınların ve erkeklerin siyaset hayatında eşit haklarının olduğu düşünüldüğünde, burada bahsedilen %14'lük oran eşitlik noktasında oldukça düşüktür ve yeterli gelmemektedir. 24 Haziran 2018 tarihli seçimlerde ise meclisteki kadın vekillerinin oranının % 17.3'lük bir seviyeye yükseldiği görülmüştür (TÜİK, İstatistiklerle Kadın, 2022).

Türkiye'de kadınların seçme ve seçilme haklarına kavuşmalarının ardından 1935 seçimlerinde elde ettikleri meclis temsil oranı, 2007 yılına kadar aşılammıştır. 80 yıl boyunca,

farklı siyasi görüşlere sahip iktidarlar altında kadınların parlamentodaki temsil oranında ciddi bir artış sağlanamamış, hatta bazı dönemlerde bu oran daha da düşmüştür (Konan, 2011, s. 159).

Tablo 2: Mahalli İdarelerin Seçilmiş Görevlilerine İlişkin Bilgiler (2019)

Türü	Erkek	Oran (%)	Kadın	Oran (%)	Toplam
Büyükşehir Belediye Başkanı	27	90	3	10	30
Büyükşehir İlçe Belediye Başkanı	494	95	25	5	519
Belediye Meclis Üyesi	18.461	89	2284	11	20.745
İl Belediye Başkanı	50	98	1	2	51
İlçe Ve Belde Belediye Başkanı	777	98	12	2	789
İl Genel Meclisi Üyesi	1223	96	48	4	1271
Köy Nuhtarı	18.081	99	115	1	18.196
Mahalle Muhtarı	31.049	98	970	2	32.019
Köy İhtiyar Meclisi Üyesi	79.689	99	1007	1	80.696
Mahalle İhtiyar Heyeti Üyesi	134.362	97	7883	3	292.096
Toplam	284.213	97	7883	3	292.096

Kaynak: YYGM, İİGM, 2023

2014 ve 2019 yılları arasında Mahalli İdareler Genel Seçim sonuçlarına göre seçilen kadın sayısında 7.404'ten 7.883'e doğru bir artış olduğunu görmekteyiz. Tablo 2'ye göre, Belediye Meclisi Üyeliği dışında diğer tüm kurullarda erkek temsilinin %90'ın üzerinde olduğu anlaşılmaktadır. Kadın temsiliyetine odaklandığımızda, bu oranların kadınlar için oldukça düşük olduğunu görebiliriz.

Cumhuriyet'in kuruluşuyla birlikte kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanınmıştır, ancak tek partili dönemin otoriter yapısı, siyasi katılımın tam anlamıyla demokratik bir çerçevede gerçekleşmesini engellemiştir. Ayrıca, Cumhuriyet döneminde kadınların kamusal alandaki konumları geleneksel bir yaklaşımla şekillenmiş, bu nedenle kadınlar siyasi partilerin üst kademelerinde etkin bir rol alamamışlardır (Kaplan, 1998, s. 27).

Diğer yandan iş hayatında benzer bir durum yaşanmaktadır. TÜİK tarafından yapılan hanehalkı işgücü araştırması 2021'e göre; 2021 yılında %79.3 erkekler %20.7 kadınlar üst ve orta düzey yönetici konumundadır. Sadece siyasi yönetimde değil, iş hayatının yönetici pozisyonu için de aynı eşitsizlikler söz konusudur.

Tablo 3. Üst ve Orta Düzey Yönetici Pozisyonlarındaki Bireyler (2012-2021)

Yıl	Erkek	Kadın
2012	85.6	14.4
2013	83.4	16.6
2014	84.5	15.5
2015	85.6	14.4
2016	83.3	16.7
2017	82.7	17.3
2018	83.7	16.3
2019	82.5	17.5
2020	80.7	19.3
2021	79.3	20.7

Kaynak: TÜİK, Hanehalkı İşgücü Araştırması, 2012-2021

Türkiye’de 1945 yılında çok partili sisteme geçiş yaparak demokratikleşme sürecine önemli bir adım atmıştır. Bu dönemde, pek çok alanda değişimler yaşanırken, kadınların toplumsal ve siyasi konumlarında büyük bir ilerleme kaydedilmemiştir. Dolayısıyla, tam anlamıyla demokratik bir siyasi katılımın kadınlar için sağlandığından bahsetmek zordur (Yurdigül, 2013, s. 42). Ayrıca, çok partili sistemin getirdiği rekabetçi ortam, kadın hareketlerinin önünde ciddi zorluklar oluşturmuştur, bu da kadınların siyasi arenada daha az temsil edilmesine yol açmıştır. Tek partili dönemde kadınların siyasi alana katılımı teşvik edilmekteydi, bu durum rejimin demokratik yönünü vurgulamak için bir araç olarak kullanılmıştı. Ancak çok partili sisteme geçişle birlikte bu ilgi ve teşvik azalmıştır (Haspolat, 2015, s. 79).

Parlamentoda kadın milletvekili sayısında 1950’lerin başından itibaren bir düşüş yaşanmıştır. Bu durumda göze ilk çarpan sonuç, kadın vekillerin sayısının azalmasına rağmen parlamentodaki faaliyetlerinin artmış olmasıdır. Bu kadın vekiller, sadece kadın temsilcileri olarak değil, daha geniş bir kapasitede aktif roller üstlenmişlerdir (Tokgöz, 1994, s. 101). İkinci sonuç, siyasi partilerin 1960’lı yıllardan itibaren oluşturduğu kadın kollarının, metropol bölgelerde kadınların siyasete daha fazla ilgi göstermelerini teşvik etmesidir. (Sancar, 2011, s. 61). 1970’lere gelindiğinde, bu kadın kolları daha belirgin bir şekilde siyasette etkili olmuştur. Ancak, bu birimler kadınları aktif siyasi roller yerine destekleyici roller de örgütlemiş, bu da kadınların siyasi arenada tam katılımını sınırlamıştır.

Anayasa değişiklikleri çerçevesinde cinsiyet eşitliği üzerine yapılan reformlar, bazen uluslararası baskıların gölgesinde gerçekleşmiştir. Bu bağlamda, en kritik dönüm noktası, 1980’de "Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi" başlığıyla Birleşmiş Milletler tarafından oluşturulan sözleşmenin Türkiye tarafından 1985’te onaylanıp 1986’da yürürlüğe girmesidir. Bu belge, kadınların temel hak ve özgürlüklerini tanımlarken (Gökçimen, 2008) kadınların siyasette aktif rol alabilmeleri için devletlere somut görevler yüklemiştir. Sözleşmenin 18. maddesi, üye devletlerin, belirli periyotlarda uluslararası alanda şeffaf raporlar sunmalarını zorunlu kılar (Acar ve ark., 2013). Bu uluslararası sözleşmenin gerekliliklerini

yerine getirmek ve kadınlara yönelik daha kapsamlı politikalar geliştirmek amacıyla 1990 yılında Türkiye'de "Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü" kurulmuştur.

Kadınların Siyasi Yönetime Katılımını Etkileyen Faktörler

Kadınların siyasi yönetime katılımını etkileyen faktörler, çok yönlü ve kompleksir. Sadece yasal ve siyasi reformlarla değil, aynı zamanda toplumsal ve kültürel değişimle bu sorunun üstesinden gelmek mümkündür. Eşit bir toplum için kadınların siyasi yönetime eşit oranda katılımı hayati öneme sahiptir. Kadınların siyasi yönetime eşit oranda katılımı, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamada kritik bir öneme sahiptir. Ancak kadınların siyasetteki varlığı, birçok faktörün etkisi altında şekillenmektedir.

Söz konusu etkileyici faktörleri açıklanmasından önce TÜİK tarafından yürütülen Türkiye Aile Yapısı Araştırması (2021) sonuçlarına göre cinsiyete göre kadının çalışması ile ilgili algı sonuçlarını sunmak faydalı olacaktır.

Şekil 1: Cinsiyete Göre Kadının Çalışması ile İlgili Algılar

Kaynak: TÜİK, Türkiye Aile Yapısı Araştırması, 2021

2021 yılı aile yapısı araştırmasının sonuçlarına göre, bireylerin kadınların çalışma hayatına ve sosyal yaşama katılımı hakkındaki algılarına bakıldığında, kadının çalışmasını ve topluma katkıda bulunması fikri, kadın katılımcılar arasında %85,6'ya çıkarken, erkek katılımcılarda %79,5 olarak belirlenmiştir. Bu sonuçlardan görüleceği üzere, toplumsal cinsiyet rolleri, kadının toplumdaki yeri ve işlevi hakkında belirleyici bir etkiye sahiptir. Geleneksel cinsiyet rolleri kadını aile içinde ve evde konumlandırırken, erkeği kamusal alanda, yani siyasette konumlandırır.

Kadınların siyasi yönetime katılımını etkileyen faktörler şöyle sıralanabilir:

Cinsiyetin Etkisi: Türkiye'de kadın ve erkek bireylerin toplumsal deneyimleri, birçok alanda farklılık gösterir. Siyasi alanda kadınların katılımı ve temsili, erkeklerden farklı sebeplerle ve farklı düzeylerde gerçekleşir. Bu farklılık; eğitim seviyeleri, yaş, iş yaşamı, sosyal haklar ve çevresel faktörler gibi birçok unsura dayanır. Ngara ve Ayabam (2013)'e göre; toplumsal cinsiyetle belirlenen roller, sosyo-ekonomik faktörler, siyasi kültür ve sistemin yapısı da bu farklılıkları etkileyen ana unsurlardandır. Toplumsal cinsiyet normları, kadınların siyasi alanda aktif olmalarının önünde büyük bir engel teşkil eder. Genel olarak toplumda erkeklerin, kadınların üzerinde baskın bir konumu vardır. Bu baskın konum, kadının toplumsal yaşantı içinde sınırlı bir alanda yer almasına neden olur ve onun evle sınırlı bir hayat sürmesini teşvik

eder. Sonuç olarak, erkeklerin bu baskın konumu, kadınların toplumsal hayatta daha pasif bir rol almasına yol açar. Tüm bu faktörler, siyasi iktidarın kadınların siyasette aktif bir rol almasını engelleyici bir yaklaşım benimsemesine sebep olmaktadır.

Feminizm, tarihsel süreç içerisinde farklı akımlar ve yaklaşımlarla şekillenmiştir. Bu akımlar, kadınların toplumsal, ekonomik, politik ve kültürel haklarını savunurken, farklı vurgular ve yöntemlerle bu mücadeleyi sürdürmüşlerdir. *Radikal Feminizm*: Bu akım, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin temelinde patriyarkanın (erkek egemenliği) yattığını savunur. Radikal feministler, bu egemen yapıyı kökten değiştirmeyi hedeflerler. Onlara göre, mevcut toplumsal yapı içerisinde sadece yüzeydeki değişikliklerle eşitlik sağlanamaz. Bu nedenle, cinsiyet rollerini ve toplumsal yapıyı temelden sorgulayarak değişim yaratmayı amaçlarlar. *Liberal Feminizm*: Bu akım, bireysel haklar ve eşitlik üzerine odaklanır. Liberal feministler, kadın ve erkekler arasında eşit haklara sahip olunması gerektiğini savunurlar. Bu eşitliği sağlamak için yasal düzenlemelerin, eğitimin ve toplumsal bilincin değiştirilmesi gerektiğine inanırlar. Onlar için mevcut sistem içerisinde reformlar yaparak kadınların haklarını elde etmek mümkündür. Bu iki akım, feminizmin geniş yelpazesinde sadece iki örnektir. Feminist teori ve pratiğin içerisinde, ekolojik feminizmden sosyalist feminizme, kültürel feminizmden postmodern feminizme kadar birçok farklı yaklaşım bulunmaktadır. Bu akımların her biri, kadınların toplumsal konumunu ve eşitsizlikleri farklı perspektiflerden ele alır.

Aile Desteği: Kadınların siyasette aktif bir rol almasında ailenin desteği kritik bir rol oynamaktadır. Aile desteği, bireyin ailesi tarafından sağlanan maddi, manevi, sosyal ve psikolojik desteği ifade eder. Ailenin, bireyin çeşitli yaşam alanlarına katılımını teşvik edici veya engelleyici bir rolü vardır. Aile, bireyin değerlerini, inançlarını ve tutumlarını şekillendiren ilk kurumdur (Agbalajobi, 2009, s. 77). Aile içinde alınan eğitim, bireyin toplumla ilişkisini, meslek seçimini ve siyasi yönetime katılımını derinden etkileyebilir. Pozitif etkiler; aile, kadını siyasi katılıma teşvik ederse bu kadının özgüvenini artırabilir, siyasi konulara ilgi duymasına yardımcı olabilir ve aktif bir siyasi yaşama adım atmalarında bir itici güç olabilir. Negatif etkiler ise geleneksel aile yapıları ve cinsiyet rolleri, kadınların ev içi işlerde sorumlu olduklarına dair güçlü inançlara sahip olabilir. Bu tür bir aile yapısı, kadının siyasi yönetime katılımını zorlaştırabilir (Eagly, 1987, s. 31). Türkiye'de geleneksel aile yapısında kadının rolü, genellikle ev işleri ve çocuk bakımına odaklanmıştır. Bu durum, kadınların siyasi katılımını sınırlayan bir faktör olmuştur. Diğer yandan değişen aile yapısı ve değerler söz konusudur. Türkiye'de kadınlar artık eğitim, iş hayatı ve siyasi yaşamda daha aktifler. Ancak, aile desteğinin önemi hâlâ büyüktür. Eğer aile, kadının siyasi yönetime katılımını destekliorsa bu kadın için büyük bir motivasyon kaynağı olacaktır. Türkiye'deki siyasi partilerin kadın kolları, kadınların siyasi katılımını teşvik eder. Ancak, bir kadının bu kolların etkin bir üyesi olabilmesi için aile desteği gereklidir. Aile, kadının siyasi toplantılara katılmasına, saha çalışmalarında yer almasına veya partinin farklı faaliyetlerine dahil olmasına izin verirse bu kadınların siyasi yönetime katılımını kolaylaştırabilir.

Eğitim: Eğitim, kadınların siyasi yönetime katılımını etkileyen anahtar faktörlerden biridir. Devletlerin ve sivil toplum kuruluşlarının kadın eğitime daha fazla yatırım yapması, cinsiyet eşitliği ve demokrasinin güçlenmesi açısından kritik bir öneme sahiptir. Eğitimli bir kadın nüfusu, sadece ekonomik değil aynı zamanda siyasi ve sosyal anlamda da daha bilinçli, etkili ve aktif bir toplumu beraberinde getirir. Bu nedenle, eğitim kadınların siyasi yönetime katılımını teşvik eden en önemli unsurlardan biri olarak değerlendirilmelidir (Waylen, 2010, s. 340). Eğitim, bireyin bilgi, beceri ve değerler kazanmasını sağlayan süreçtir. Eğitim, bireyin sosyal, ekonomik ve siyasi hayatta aktif bir rol oynamasına olanak tanır. Eğitim, kadınların siyasi katılımına direk etki eden bir kavramdır (Chappell ve Waylen, 2013, s. 602). Eğitim farklı açılardan kadının siyasi yönetime katılımını destekler. Bilinçlenme; eğitimli kadınlar, kadın

hakları, toplumsal sorunlar ve siyasi süreçler hakkında daha bilinçlidir. Özgüven; eğitim, kadınların özgüvenini artırarak siyasi platformlarda söz sahibi olmalarını sağlar. İletişim ve ağ kurma; eğitilmiş kadınlar, etkili iletişim kurma ve ağ oluşturma becerileri kazanır. Eğitim seviyesi yükselen kadınlar, siyasi süreçlere daha fazla ilgi göstermekte, partilere üye olmaktadır ve seçimlerde aktif roller üstlenmektedirler (Randall ve Waylen, 1998, s. 22). Eğitim, kadınların eleştirel düşünme yeteneklerini geliştirir. Bu da siyasi süreçlerde daha bilinçli kararlar almalarına yardımcı olur. Eğitilmiş kadınlar, iş hayatında daha aktif bir rol alarak ekonomik bağımsızlıklarını kazanır. Bu bağımsızlık, siyasi kararlarında daha özgür olmalarını sağlar. Eğitilmiş kadınlar, toplum için rol modeli olabilirler. Bu, diğer kadınların da siyasi yönetime katılmalarını teşvik eder.

Meslek: Meslek, özellikle belirli mesleki pozisyonların ve sektörlerin, kadınların siyasi katılımlarını nasıl etkilediği konusunda öne çıkar. Meslek, bir bireyin uzmanlık, eğitim veya yeteneklerine dayalı olarak gerçekleştirdiği iş veya görevdir. Meslek seçimi, bireyin toplum içindeki konumu, etkisi ve siyasi yönetime katılım potansiyeli üzerinde belirleyici olabilir. Belirli meslek grupları, siyasi katılım için geniş ağlara erişim sağlar (Baumgarten ve Amelung, 2017, s. 148). Örneğin; avukatlar, medya profesyonelleri veya iş insanları siyasi çevrelerle daha sıkı temas hâlinindedir. Bazı meslekler, bireylerin toplumsal ve siyasi meselelere daha bilinçli yaklaşmalarını sağlar. Özellikle, üst düzey yönetici veya iş sahibi kadınlar, ekonomik bağımsızlık sayesinde siyasi katılımlarını artırabilirler. Türkiye'de bazı meslek grupları kadınların siyasi yönetime katılımında daha etkilidir. Örneğin; eğitim sektörü, sağlık sektörü veya medya sektöründe çalışan kadınlar siyasette daha aktif olabilirler. Toplumun kadınların belirli mesleklerdeki varlığına ilişkin algısı, kadınların siyasi katılımını da etkileyebilir. Eğitim seviyesi, kadınların hangi meslek gruplarına dahil olacakları üzerinde belirleyici olabilir. Bu da siyasi katılımlarını doğrudan etkileyebilir. Waylen (2017)'e göre; mesleki örgütler ve sendikalar, kadınların siyasi yönetime katılımını teşvik edebilir veya engelleyebilir. Dolayısıyla, kadınların farklı meslek gruplarında daha aktif ve etkili olmalarını teşvik eden politikaların oluşturulması, siyasi katılımlarını da olumlu yönde etkileyebilir

Gelir Düzeyi: Gelir düzeyi, kadınların siyasete katılımını hem doğrudan hem de dolaylı yollarla etkileyebilir. Gelir düzeyi, bir bireyin ya da hane halkının belirli bir zaman dilimi içerisinde elde ettiği toplam geliri ifade eder. Bu gelir, bireyin toplum içindeki konumunu, erişebileceği kaynakları ve karar alma mekanizmalarına katılımını doğrudan etkiler. Yüksek gelir, kadınlara ekonomik bağımsızlık sağlar. Bu, siyasi süreçlere katılmaları için gereken özgüvenin ve özerkliğin temelini oluşturur (Close, 2018, s. 9). Gelir düzeyi yüksek kadınlar, genellikle daha yüksek eğitim seviyesine sahip olabilirler. Bu da onların siyasi konularda daha bilinçli ve aktif olmalarını sağlar. Yüksek gelir düzeyi, siyasi kampanyalarda aktif olma veya siyasi organizasyonlarda yer alma gibi fırsatlara erişim sağlar (Deere, 2017, s. 260). Türkiye'de gelir dağılımının dengesiz olduğu bilinmektedir. Bu, kadınların siyasi katılımını sınırlayan bir faktör olabilir. Türkiye'de yüksek gelire sahip kadınların siyasi süreçlere daha aktif bir şekilde katıldığı gözlemlenmektedir. Belirli meslek grupları, kadınlara yüksek gelir potansiyeli sunar. Bu mesleklerde çalışan kadınlar, siyasi süreçlere daha aktif katılabilirler. Biegon (2016)'ya göre, toplumsal ve kültürel normlar, kadının gelir elde etme potansiyelini ve bu gelirin siyasi katılıma nasıl yansıtacağını etkileyebilir. Aynı zamanda, kadınların yüksek gelir elde edebilmeleri için eğitim ve mesleki fırsatlara erişimlerinin desteklenmesi gerekmektedir. Kadınların ekonomik bağımsızlığı, siyasi katılımlarını doğrudan etkileyen bir unsur olup bu bağımsızlığı teşvik eden politikaların hayata geçirilmesi, demokrasinin daha kapsayıcı ve temsili olmasına katkıda bulunabilir.

Yaş: Kadınların siyasete katılımını etkileyen faktörlerden biri olan yaş, siyasete katılımın derecesini, biçimini ve niteliğini etkileyen önemli bir değişkendir. Genç kadınlar,

toplumsal değişim ve yenilik arayışı içinde olabilirler. Bu nedenle, genç yaştaki kadınların aktivizmi ve protesto hareketlerine katılımı gözlemlenebilir. Üniversiteler, genç kadınların siyasi bilinçlenme süreçlerine ev sahipliği yapar. Bu dönemde, kadınların siyasi ideolojilere ve hareketlere ilgisi artabilir (Pousadela, 2016, s. 129). Goldin (2006)'ya göre; genç kadınlar, cinsiyetçi önyargılar, toplumsal baskılar ve ekonomik sınırlamalar nedeniyle siyasete tam anlamıyla katılamayabilirler. Orta yaşlı kadınlar, ailevi ve mesleki sorumluluklarının zirvesindedir. Bu, onların siyasi katılımlarını sınırlayabilir ya da şekillendirebilir. Bu dönemde, birçok kadın ekonomik ve sosyal olarak daha bağımsızdır. Bu, onlara siyasi arenada daha aktif olma fırsatı tanır. Orta yaşlı kadınlar, gençliklerinde edindikleri siyasi deneyimleri kullanarak daha etkili ve stratejik siyasi katılım gösterebilirler. İleri yaşta olan kadınlar, genç kadınlara rehberlik edebilir ve onlara siyasi mentorluk yapabilirler. Waylen (2017) çalışmasında, uzun yıllara dayanan deneyimleriyle, bu kadınlar siyasi süreçlerde daha etkili olabileceğini vurgulamıştır. İleri yaş, bazı fiziksel ve toplumsal sınırlamaları beraberinde getirebilir. Ancak, bu dönemde edinilen deneyimler ve bağlantılar, kadınların siyasette etkili olmalarına yardımcı olabilir. Siyasi süreçlerin ve mekanizmaların, kadınların yaşlarına göre değişen ihtiyaçlarına ve potansiyellerine cevap vermesi gerekmektedir. Kadınların yaşlarına bakılmaksızın siyasi süreçlere katılımlarını teşvik eden politikaların ve stratejilerin geliştirilmesi, demokrasinin daha kapsayıcı, dengeli ve temsili olmasını sağlayacaktır.

Sonuç

Dünyadaki bazı toplumlarda erkeklerin egemen olduğu bir yapı söz konusudur. Bu gibi toplumlarda kadınların siyaset hayatında kendilerine yer edinebilmeleri için birtakım özelliklere sahip olması gerekmektedir. Burada bahsedilen özellikler; eğitim derecelerinin iyi bir seviyede olmaları, yüksek yeteneklere sahip olmaları ve özel becerilerinin bulunması şeklinde sayılabilir. Kadınlar burada sayılan özellikleri kendilerinde buldursalar bile eril toplumsal yapı, geleneksel cinsiyet rolleri ve tutumlar nedeniyle siyasi hayatta bir pozisyona sahip olamayabilirler.

Genel olarak bakıldığında, siyasi yaşamda erkeklerin ağırlığı daha fazla hissedilmektedir. Siyasete dair kadınların üstlendiği rol ve görevler erkeklere nazaran daha sınırlı kalmaktadır. Sözü edilen durumun önüne geçilerek kadınların siyasi hayattaki varlıklarını daha da arttırabilmek adına gerekli yasal düzenlemelere gereksinim duyulmaktadır. Bu konuda yapılacak davranışlardan biri de devletin hazineden siyasi partilere yapmış olduğu parasal yardımlarda değişikliğe gitmesi yerinde olacaktır. Bu çerçevede, siyasi partilerin bir organı olarak faaliyet gösteren kadın kollarına maddi destek daha da arttırılmalıdır. Bununla birlikte, kadınların daha iyi bir eğitim almaları için destek olunması, çalışma yaşamına daha çok dahil edilmesi, statülerinin iyileştirilmesi, üstlendikleri göreve yönelik deneyim elde etmeleri bu konuda alınması gereken tedbirler olarak sayılabilir.

Bazı toplumlarda görülen erkek egemenliği karşısında ortaya çıkan cinsiyetçiliğin önlenmesi gerekmektedir. Gelişmiş toplumlarda cinsiyetçi yaklaşımlar bertaraf edilerek kadınların kariyer basamaklarında daha üst seviyelere çıkmasının önü açılmıştır ve bu konuda kadınlara gereken destekler sağlanmaktadır. Gelişmekte olan toplumlara bakıldığında, cinsiyetçi yaklaşımların mümkün olan en aşağı seviyelere çekilerek kadınların siyasi yaşamda söz sahibi olmaları sağlanmalıdır. Bir ülkede kadınların siyasi yaşamda rollerini arttırabilmek adına bazı öneriler sunulabilir. Siyasi partilerin kadın adaylardan herhangi bir ücret talebinde bulunmaması gerekir. Adaylık için kadınlardan ücret istenmesi, kadınların siyasi yaşama daha ilk girişimlerinde zorluklarla baş başa kalması anlamına gelmektedir. Aday listeleri hazırlanırken kadın adaylara yönelik olarak en az %30'luk bir oran belirlenmesi önemlidir. Bunun için gerekli olan hukuki düzenlemelerin yapılması gereklidir. Diğer yandan, siyasi partilerin organlarından olan kadın kollarının güçlendirilmesi için gerekli olan yasal

düzenlemelerin yapılması önem taşımaktadır. Bunun için de kadın kollarının siyasi partilerin yardımcı birimi olmaktan çıkarılması, gerçek işlevine kavuşması, görev ve yetkilerinin kadın-erkek eşitliği üzerine düzenlenmesi ve kadınların karar alma mekanizmalarına katılımlarının sağlanması gerekir. Buradan hareketle, kadın kolları birimi yerel seçimlerde adaylık listeleri oluşturulduğu sırada aktif olarak rol alması gerekmektedir.

Kadınların siyasi alandaki kararlara daha aktif katılımını sağlamak adına toplumsal kadın organizasyonları ile parlamentodaki kadın milletvekilleri arasında güçlü bir bağın oluşturulması kritik bir öneme sahiptir. Ancak, parlamentoda farklı partilerin çatısı altında bulunan kadın vekiller arasında parti politikalarından kaynaklanan görüş ayrılıkları mevcuttur. Bu sebeple, bu kadın temsilcilerin ortak bir zeminde buluşup iş birliği yaparak çalışma grupları kurmaları esastır. Bu tür bir birliktelik, parlamentodaki karar mekanizmalarında karşılaşılan engellere karşı bir dayanışma oluşturacak ve toplumsal kadın taleplerinin meclise daha kuvvetli ve etkin bir şekilde taşınmasını sağlayacaktır. Ancak burada karşımıza çıkan temel zorluk, bu çalışma gruplarına dahil olacak kadın vekillerin çeşitli siyasi ideolojilere sahip olmaları ve bu yüzden bir arada çalışma süreçlerinin zorlaşmasıdır. Bu zorlukların aşılabilmesi için farklı siyasi ideolojilere sahip olan kadın milletvekillerinin bir araya getirilmesinde, tarafsız bir kadın organizasyonunun köprü görevi görmesi önerilmektedir.

Sonuç olarak; siyasi yaşamda yer alacak olan kadınlara, kadın-erkek eşitliği, toplumsal cinsiyet ve siyasal hayata katılım gibi hususlarda farkındalıklarının artırılmasına ilişkin eğitim planları yapılması ve katılımları özendirilmelidir. Kadın örgütleri, yerel yönetimler ve siyasi partiler iş birliği içinde çalışma gerçekleştirerek söz konusu eğitim planlarının hazırlanması ve uygulanması noktasında öncülük etmelidirler. Kent Konseyi Kadın Meclisleri, kadınların toplumsallaşması ve yeni bir kamusal alan oluşturması bakımından büyük öneme sahiptir. Bu meclisler yerel yönetişimin bir parçası olma özelliğine sahiptirler. Buna bağlı olarak da kadınların siyasal katılımını artırıcı çalışmalarda bulunmaları büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle, kuruluş aşamasında kadın meclislerinin görev ve sorumlulukları açık ve net bir şekilde ifade edilmelidir. Bununla birlikte, gerekli yasal düzenlemelerin yapılması, alınan kararların yerel meclislerde değerlendirilmesi ve bu kararların meclis kararları üzerinde etkili olması kadın meclislerinin etkililiğini daha da arttıracak uygulamalardır.

Kaynakça

- Agbalajobi, D.T. (2009). Women's participation and the political process in Nigeria: Problems and prospects. *African Journal of Political Science and International Relations*, 4(2), 75-82.
- Ahikire, J. and Mwiire, A. A. (2015). The politics of promoting gender equity in contemporary Uganda: Cases of the Domestic Violence Law and the policy on Universal Primary Education, *Working Paper No:55*, 1-35, Manchester: ESID Research Centre.
- Anyango, B. O., Alupo, B. A. and Opoku, M. P. (2018). Women in politics in Kenya: An analysis of participation and barriers. *Multidisciplinary Journal of Gender Studies*, 7(1), 1505-1530.
- Ayata, A. G. (2011b). *Türkiye'de kadınların siyasete katılımı, 1980'ler Türkiye'sinde kadın bakış açısından kadınlar*, Derleyen: Şirin Tekeli, Ankara: İletişim Yayınları.
- Biegon, J. (2016). *Gender and political processes in Kenya*. Nairobi: Strathmore University Pbc.
- Baumgarten, B. and Amelung, N. (2017). Public participation and social movement research: Connecting perspectives to gain broader, sharper, and more innovative insights about transnational political participation? *Global Society*, 31(1), 144-155.

- Bawa, S. and Sanyare, F. (2013). Women's participation and representation in politics: Perspectives from Ghana. *International Journal of Public Administration*, 36(4), 282-291.
- Buranajaroenkij, D., Doneys, P., Kusakabe, K. and Doane, D. L. (2018). Expansion of women's political participation through social movements: The case of the red and yellow shirts in Thailand. *Journal of Asian and African Studies*, 53(1), 34-48.
- Chappell, L. and Waylen, G. (2013). Gender and the hidden life of institutions. *Public Administration*, 91(3), 599-615.
- Close, S. (2018). Gendered political settlements: Examining peace transitions in Bougainville, Nepal and Colombia, *Research Paper*, 1-20, London: Conciliation Resources Pbc.
- Çakır, S. (2013), *Erkek kulübünde siyaset: Kadın parlamenterlerle sözlü tarih*, İstanbul: Versus Kitap.
- Çağlar, N. (2011). Kadının siyasal yaşama katılımı ve kota uygulamaları. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 3(4), 56-79.
- Davey, L. (2009). The application of case study evaluations. *Elementary Education Online*, 8(2), 1-3.
- Deere, C. D. (2017). Women's land rights, rural social movements, and the state in the 21st-century Latin American agrarian reforms. *Journal of Agrarian Change*, 17(2), 258-278.
- Deniz, Ş. (2010). Türkiye'de yazılı basında kadınların siyasal temsili, 3 Kasım 2002 ve 22 Temmuz 2007 Genel Seçimleri. *Journal of Yasar University*, 1(1), 3199- 3220.
- Eagly, A. H. (1987). *Sex Differences in Social Behavior: A social-role interpretation*. London: Lawrence Erlbaum Associates Pbc.
- Fletcher, G., Brimacombe, T. and Roche, C. (2016). Power, politics, and coalitions in the Pacific: Lessons from collective action on gender and power, Developmental Leadership Program (DLP) *Research Paper* No:42, 1-41, Birmingham: University of Birmingham.
- Gençkaya, Ö. F. (2011). Kadın milletvekillerinin yasama ve denetim faaliyetleri ve rolleri (1935-2007). *Yasama Dergisi*, 18, 5-34.
- Goetz, A. M. (2002). No shortcuts to power: Constraints on women's political effectiveness in Uganda, *The Journal of Modern African Studies*, 40(4), 549-575.
- Goldin, C. (2006). The quiet revolution that transformed women's employment, education, and family. *Am. Econ. Rev.*, 96, 1-21.
- Gökçimen, S. (2008). Ülkemizde kadınların siyasal hayata katılma mücadelesi. *Yaşama Dergisi*, 10(1), 5-60.
- Haspolat, E. (2015). Kadın, Anne, Yurtaş' Ana Akım siyasal partilerin seçim bildirgelerinde kadın algısı: 1 Kasım 2015 Genel Seçimleri Örneği. *Toplum ve Demokrasi*, 9 (19-20), 73-107.
- Htun, M. and Weldon, S. L. (2010). When do governments promote women's rights? A framework for the comparative analysis of sex equality policy. *Perspectives on Politics*, 8(1), 207-216.
- Kabeer, N. (2015). Gender, poverty, and inequality: a brief history of feminist contributions in the field of international development. *Gender & Development*, 23(2), 189-205.
- KA-DER. (2002). *Kadın siyasetçinin el kitabı*. Ankara: KA-DER Genel Merkez Yayını.
- Kapani, M. (2010). *Politika bilimine giriş*, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Kaplan, L. (1998). *Cemiyetlerde ve siyasi teşkilatlarda Türk kadını (1908- 1960)*, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayını.

- Keser A., Çelik, M., ve Ercan, E. (2021). Türkiye'de kadınların siyasal temsili ve toplumsal cinsiyet. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 76(1), 191-229.
- Konan, B. (2011). Türk kadınının siyasi hakları kazanma süreci. *AÜHFD*, 60(1), 157-174.
- Mohammed A. and Zaid B. A. (2014). Women and political participation: Toward the attainment of 35% affirmative action and obstacles to the women participation in Nigerian politics and decision-making process. *Journal of Research in Humanities and Social Science*, 2(9), 65-71.
- Nazneen, S. and Mahmud, S. (2012). Gendered politics of securing inclusive development, *ESID Working Paper No:13*, 1-97, Manchester: ESID Research Centre.
- Nazneen, S., Hickey, S. and Sifaki, E. (2019). *Negotiating gender equity in the global South: The politics of domestic violence policy*, Abingdon: Routledge Pbc.
- Ngara, C.O. and Ayabam, A.T. (2013). Women in politics and decision making in Nigeria: Challenges and Prospects. *Journal of Business and Social Sciences*, 2(8), 47-58.
- Pousadela, I. M. (2016). Social mobilization and political representation: The women's movement's struggle for legal abortion in Uruguay, *International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 27(1), 125-145.
- Randall, V. and Waylen, G. (1998). *Gender, politics, and the state*. London: Routledge.
- Sancar, S. (2011). *Türkiye'de kadın hareketinin politiği: Tarihsel bağlam, politik gündem ve özgünlükler*, içinde Birkaç Arpa Boyu... 21. Yüzyıla Giderken Türkiye'de Feminist Eleştirinin Birikimi, der. Serpil Sancar. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayını., 53-109.
- Sumbas, A. (2015). Kadının politik temsil meselesi üzerine bir tartışma, *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 53(1), 103-121.
- Tilly, C. and Tarrow, S. G. (2015). *Contentious politics*. Oxford: Oxford University Press.
- Tokgöz, O. (1994). Kadın seçmen imgesi: Türkiye'de kadının bireysel siyasal katılımı üzerine bir deneme. *Amme İdaresi Dergisi*, 27(4), 97-115.
- TÜİK (2021). Türkiye aile yapısı araştırması. Yayın No: 4647. Ankara.
- TÜİK (2022). İstatistiklerle kadın, 2022, Haber Bülteni, Sayı: 33661. Ankara.
- Waylen, G. (2017). *Analyzing gender in informal institutions: An introduction*. In G. Waylen (ed.). *Gender and informal institutions*. London: Rowman and Littlefield.
- Waylen, G. (2010). Gender politics and policy in transitions to democracy: Chile and South Africa, *Policy and Politics*, 38(3), 337-352.
- World Economic Forum (2021). *Global Gender Inequality Report*, <https://www.weforum.org/reports/global-gender-gap-report-2021/>, (E. T: 21.09.2022).
- Yaraman, A. (1999). *Bir demokrasi tartışması: Türkiye'de kadınların siyasal temsili (1935-1999)*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Yurdigül, Y. (2013). Yerel siyasette temsil sorununu aşma stratejisi olarak kadın siyasetçilerin medyayı kullanma biçimleri (Erzurum Örneği). *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2), 37-52.